

گاهنامه ایران نفت

با بخش گاهنامه از بروزترین مجله های
خبری نفت و مشتقات نفتی با خبر شوید.

نگاهی بر تاریخچه
صنعت نفت ایران و جهان

09352101304
02191012783

WWW.IRANNAFT.IR
ایران نفت مهرداد

فرآورده های نفتی، پرکاربردترین مواد مورد استفاده در صنایع محصولات نفت و گاز، صنایع غذایی، مواد شوینده، کشاورزی، دام و طیور و ... می باشد. پالایشگاه های جهان با توجه به ترکیب نفت خام و درخواست مشتریان، فرآورده های نفتی را برای امور مختلف فرآوری می کنند. وبسایت ایران نفت مهرداد با ارائه خدمات فروش محصولات مشتقات نفتی در ایران و جهان، یکی دیگر از زمینه فعالیت های شرکت اندیشه صنعت مهرزاد می باشد که این شرکت در راستای تامین کالا و خدمات پیمانکاری بصورت نو و مازاد پروژه برای اولین بار در ایران و جهان فعالیت دارد.

مارکو پولو در سال ۱۲۷۳ میلادی از باکو بازدید کرد. به گفته او نفت حاصل از این میدان‌ها استخراج و به نقاط مختلف دنیا حمل می‌شده است. امین احمد رازی نیز در کتاب هفت اقلیم اشاره می‌کند که در سال ۱۶۰۱ نزدیک به ۵۰۰ چاه نفت در باکو نفت سفید و سیاه تولید می‌کرده‌اند.

اولین چاه نفت ایران

اولین چاه نفت ایران که ظاهراً اولین چاه نفت جهان نیز می‌باشد در سال ۱۵۹۳ میلادی و در عصر صفویه به عمق ۳۵ متر در باکو حفر شد جایی که پیش از اشغال روسیه در قرن نوزدهم، ایران بر آن تسلط داشت.

تاریخچه نفت در ایران و جهان

www.irannaft.com

با بخش گاهنامه از بروزترین مجله های خبری نفت و مشتقات نفتی با خبر شوید.

واژه "نفت" در زبان فارسی از کلمه اوستایی «نپتا» نشأت گرفته است. ایران و تولید نفت

ایران به عنوان یکی از اولین کشورها در تولید نفت و ذخایر گازی در جهان است. در سال ۲۰۰۱، ایران چهارمین تولیدکننده بزرگ نفت خام بود. همچنین، در اوایل قرن نوزدهم و پس از جنگ اول ایران و روس، بخشی از منابع بزرگ نفتی ایران به دست روسیه افتاد.

نفت در تاریخ باستان و میانه

در تاریخ باستان، طبق ذکر هرودوت، در نزدیکی شوش چاهی برای استخراج نفت و قیر در زمان هخامنشیان وجود داشت. در قرن نهم میلادی، قیر حاصل از تقطیر نفت خام در بغداد برای آسفالت خیابان‌ها استفاده می‌شد. زکریای رازی نیز در آثارش به روش‌های استخراج نفت چراغ اشاره کرده است.

صنعت نفت در تاریخ معاصر

www.irannaft.com

تاریخ معاصر صنعت نفت جمهوری آذربایجان از اواخر قرن نوزدهم آغاز می‌شود. در سال ۱۸۰۶ میلادی، روسیه، باکو را تصرف کرد و کنترل تولید نفت را به دست گرفت. با قرارداد گلستان در سال ۱۸۱۳، ایران باکو را به روسیه واگذار کرد و این کشور در سال ۱۸۳۷ میلادی نخستین پالایشگاه را در منطقه بالاخانه تأسیس کرد و به استخراج و پالایش نفت پرداخت. در اواخر قرن نوزدهم، شرکت نفت برانوبل باکو به بزرگترین تولیدکننده نفت جهان تبدیل شد و در سال ۱۹۰۰، باکو بیش از ۲۰۰ میلیون بشکه نفت تولید کرد. در زمان جنگ جهانی دوم، تولید نفت باکو به ۵۰۰ میلیون بشکه در سال رسید و در سال ۲۰۱۰، این میزان به ۱۱۲۰ میلیون بشکه در سال افزایش یافت. نفت باکو که پیش از این تحت کنترل قاجاریه بود، اکنون منبع اصلی ثروت جمهوری آذربایجان به شمار می‌رود.

3

شوروی با اینکه نفت باکو را در اختیار داشت. پس از پایان جنگ دوم جهانی قوای خود را از ایران خارج نکرد تا اینکه در سال ۱۳۲۵ از احمد قوام نخست‌وزیر وقت ایران امتیاز بهره‌برداری از مناطق دیگری در شمال ایران را گرفت و حزب توده تظاهراتی را در پشتیبانی از شوروی برگزار کرد.

نفت باکو و شوروی:

پس از جنگ جهانی دوم، شوروی به رغم داشتن نفت باکو، از ایران خارج نشد. در ۱۵ فروردین ۱۳۲۵، شوروی امتیاز جدیدی از حکومت ایران گرفت.

4

صنعت نفت در تاریخ معاصر

www.irannaft.com

قرارداد داریسی در سال ۱۹۰۰، توسط داریسی با مظفرالدین شاه برای اکتشاف نفت به امضا رسید.

در ۱۹۰۸، نخستین چاه نفت در مسجدسلیمان کشف شد و انگلستان به تدریج کنترل نفت ایران را به دست گرفت. نفت ایران در جنگ جهانی اول به تامین سوخت ناوگان دریایی انگلستان کمک کرد.

قرارداد ۱۹۳۳ برای تمدید قرارداد داریسی با شرایط جدید و به مدت ۶۰ سال منعقد شد، اما از نظر مخالفین از حقوق ایران کاسته بود.

قانون ملی شدن نفت در سال ۱۳۲۹ تصویب شد که قرارداد ۱۹۳۳ را باطل کرد. **قرارداد گس-گلشائیان** در سال ۱۳۲۸، برای تعدیلات مالی بین ایران و شرکت نفت انگلیس و ایران امضا شد، اما تایید مجلس را دریافت نکرد.

5

قرارداد کنسرسیونم پس از کودتای ۲۸ مرداد، دولت ایران و کنسرسیونم از شرکت‌های نفتی بین‌المللی قراردادی به نام «امینی-پیچ» امضا کردند. این قرارداد به شرکت‌های خارجی اجازه اکتشاف و استخراج نفت را می‌داد و ایران تنها به دریافت حق امتیاز اکتفا کرد. تقسیم درآمدها به صورت ۲۰ درصد برای شرکت نفت ایران و انگلیس، ۴۰ درصد برای شرکت‌های آمریکایی، ۱۴ درصد برای شرکت شل و ۶ درصد برای شرکت فرانسوی بود.

در سال ۱۹۷۳، ایران قرارداد جدیدی برای ۲۰ سال با کنسرسیونم منعقد کرد. کارشناسان نفت طی سال‌های بعد از قرارداد کنسرسیونم پیشنهاد کردند که قراردادهای جدید به صورت مشارکتی باشد که در آن حقوق مالکانه متعلق به دولت ایران حفظ شود و شرکت‌های خارجی موظف به پرداخت مالیات و آموزش نیروی انسانی باشند. در این مدل، دولت ایران کنترل بیشتری بر عملیات اکتشافی و تولید نفت خواهد داشت.

6

جنگ نفت در دوران های مختلف ایران

www.irannaft.com

در زمان جنگ ایران و عراق، تأسیسات نفتی ایران به ویژه در جزیره خارک و پالایشگاه آبادان هدف حملات هوایی ارتش عراق قرار گرفتند. عراق با این حملات قصد داشت صادرات نفت ایران را متوقف کند، اما این هدف هیچ‌گاه به طور کامل محقق نشد. در طول این ۸ سال، صنعت نفت ایران آسیب‌های جدی دید و حدود ۱۰۰۰ نفر کشته، ۹۷۰۰ نفر مجروح و ۱۱۸۸۰ نفر اسیر شدند. همچنین، پس از حملات به سکوهای نفتی، حدود ۸۰ میلیون بشکه نفت خام به خلیج فارس نشت پیدا کرد.

9

دوره ریاست جمهوری خاتمی

در زمان ریاست جمهوری محمد خاتمی، نفت به عنوان ابزاری مهم برای توسعه اقتصادی شناخته شد. ایران از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۸۳ بیش از ۴۰ میلیارد دلار برای توسعه و کشف میدان‌های نفتی هزینه کرد. این هزینه‌ها عمدتاً از طریق سرمایه‌گذاری‌های مشترک با شرکت‌های داخلی و خارجی یا به صورت مستقیم از سوی شرکت ملی نفت انجام شد. علی‌رغم تحریم‌های آمریکا، پیش‌بینی می‌شد درآمدهای نفتی ایران در سال ۲۰۱۱ افزایش یابد.

دوره ریاست جمهوری احمدی‌نژاد

با انتخاب محمود احمدی‌نژاد، شعار "نفت به سر سفره مردم" مطرح شد. در این دوره، اگرچه درآمدهای نفتی ایران با درآمدهای یک قرن گذشته قابل مقایسه بود، ولی بسیاری از شاخص‌های اقتصادی بهبود نیافت و فقر افزایش یافت. عدم تمرکز بر بخش بالادستی و تغییرات مدیریتی منجر به کاهش یک میلیون بشکه‌ای تولید روزانه نفت در سال‌های ۱۳۸ تا ۱۳۹۲ شد.

10

جنگ نفت در دوران های مختلف ایران

www.irannaft.com

دوره ریاست جمهوری روحانی

امضای توافق هسته‌ای توسط حسن روحانی و محمدجواد ظریف به کاهش تنش‌ها کمک کرد و ایران موفق به فروش نفت خود در بازارهای جهانی شد. اما خروج ترامپ از برجام در سال ۲۰۱۸ و بازگشت تحریم‌ها ضربه‌ای به صنعت نفت ایران بود. ایجاد تنش‌هایی همچون توقیف نفت‌کش‌های ایرانی در سال ۲۰۱۹ نیز بر این وضعیت افزوده شد.

بازگشت ترامپ (۲۰۲۵)

با بازگشت ترامپ به ریاست جمهوری آمریکا و تصمیمات او علیه صادرات نفت ایران، واردات نفت ایران به چین از اکتبر ۲۰۲۴ به شدت کاهش یافت.

در اوایل سال ۲۰۲۵، چین اعلام کرد که کالاهایی از کشورهایی که در لیست سیاه آمریکا هستند، قبول نخواهد کرد. این اقدامات به شدت بر اقتصاد ایران تأثیر گذاشت، چرا که ۹۰ درصد صادرات نفت ایران به چین وابسته است. ارزش نفت‌های گیر کرده نیز به ۱.۷۵ میلیارد دلار رسید.

سرمایه گذاری نفت

قبل از انقلاب اسلامی ایران، ۲۵ قرارداد برای اکتشاف و بهره‌برداری از منابع نفت و گاز به امضا رسید که شامل انواع مختلفی از جمله امتیازی، مشارکت در تولید و خدماتی بود. پس از انقلاب، قراردادهای امضا شده بیشتر به شکل بیع متقابل بود و تا سال ۱۳۷۵ هیچ نوع قرارداد توسعه‌ای در صنعت نفت وجود نداشت. تنها مشارکت خارجی‌ها با پیمانکارانی بود که با منابع داخلی فعالیت می‌کردند، اما هزینه‌های بالای استخراج باعث کندی توسعه میدان‌ها می‌شد. اولین قرارداد بیع متقابل در سال ۱۹۹۵ با شرکت توتال برای میدان سیری منعقد شد. با آغاز دولت جدید و تنش‌های بین‌المللی، سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت نفت کاهش یافت و تحریم‌ها عوامل بازدارنده‌ای برای جذب سرمایه‌گذاران بودند.

تولید و مصرف نفت ایران www.irannaft.com

در پایان سال ۱۳۸۶، تولید نفت ایران به ۴/۳۲۵/۰۰۰ بشکه و تولید گاز به ۱۱۶/۳ میلیون متر مکعب رسید. در سال ۱۳۸۹، ارزش تولید نفت و گاز ایران به ۲۱۷ میلیارد دلار بالغ شد. ایران دومین ذخایر گاز جهان و سومین مصرف کننده آن است. در سال ۲۰۱۲، تولید گاز به حدود ۱۶۰/۵ میلیارد متر مکعب و مصرف به ۱۵۰ میلیارد متر مکعب رسید. همچنین در همان سال، صادرات نفت به ۱/۲ میلیون بشکه در روز رسید. اما صادرات نفت از ۲/۵ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۱ به ۸۵۰ هزار بشکه در نوامبر کاهش یافت. اکثر میدان‌های نفتی ایران در مراحل پایانی فعالیت خود به سر می‌برند و بر اساس گزارش‌ها، چاه‌های نفت ایران سالانه ۸ تا ۱۳ درصد از ظرفیت تولیدشان را از دست می‌دهند. در ژانویه ۲۰۲۰، اوپک اعلام کرد که تولید نفت ایران در دسامبر ۲۰۱۹ به دو میلیون و ۹۲ هزار بشکه کاهش یافته است.

13

فروش و صادرات نفت ایران

در دهه ۱۳۵۰، افزایش قیمت نفت جهانی باعث رونق اقتصادی ایران شد. اما پس از انقلاب ۱۳۵۷ و جنگ ایران و عراق، صنعت نفت کشور دچار آسیب جدی و کاهش صادرات گردید. در آغاز دهه ۱۳۷۰، با حل مشکلات، درآمدهای نفتی رو به افزایش گذاشت و سال ۱۳۷۲ بالاترین سهم درآمد نفتی در بودجه ثبت شد. ولی بعد از آن، کاهش قیمت نفت باعث کاهش سوددهی صادرات نفت شد و وابستگی دولت‌ها به این درآمدها بیشتر گردید.

ایران، از زمان عضویت در اوپک، معمولاً نفت خود را کمی پایین‌تر از میانگین قیمت اوپک می‌فروشد. در سال ۲۰۷، ایران به عنوان چهارمین صادرکننده بزرگ نفت در جهان شناخته شد و به طور متوسط ۲.۴۵ میلیون بشکه نفت در روز صادر کرد که عمدتاً به کشورهای شرق کانال سوئز و اروپا ارسال می‌شد.

با این حال، صادرات نفت در سال ۲۰۱۲ به خاطر تحریم‌ها و مشکلات مدیریتی کاهش قابل توجهی داشت. در سال ۲۰۱۶، اما، صادرات دوباره افزایش یافت و به‌ویژه به هند کمک کرد.

14

درآمد نفتی ایران

درآمد نفتی ایران در بازه سال‌های 2006 تا 2010 به شرح زیر است:

- ۲۰۰۶ : ۵۷.۶ میلیارد دلار

- ۲۰۰۷ : ۶۶.۲ میلیارد دلار

- ۲۰۰۸ : ۸۷.۵ میلیارد دلار

- ۲۰۰۹ : ۵۶.۳ میلیارد دلار

- ۲۰۱۰ : ۷۱.۵ میلیارد دلار

اگر درآمدهای نفتی ایران بر اساس طلا محاسبه شود، سال ۱۳۸۷ بالاترین و سال ۱۳۶۴ پایین‌ترین درآمد را ثبت می‌کند. همچنین در بین دولت‌های جمهوری اسلامی، دولت‌های نهم و دهم بالاترین درآمد را داشتند و دولت‌های سوم و چهارم کمترین درآمد را. در سال ۲۰۱۶، درآمدهای نفتی به دو برابر سال قبل افزایش یافت.

16

فروش و صادرات نفت ایران www.irannaft.com

چین نیز یکی از بزرگترین خریداران نفت ایران است و تقریباً ۹۰ درصد از صادرات ایران را به خود اختصاص می‌دهد. اما با نگرانی از بازگشت ترامپ به ریاست جمهوری آمریکا، چین واردات نفت از ایران را کاهش داد. در سال ۲۰۲۵، تحت تحریم‌های جدید، بندر شانگهای چین از پذیرش نفت ایران منع شد و این موضوع به شدت بر اقتصاد ایران تأثیر گذاشت. گزارش‌ها نشان دادند که حدود ۱.۷۵ میلیارد دلار نفت ایران در چین توقیف شده است.

15

تاریخچه صنعت نفت ایران www.irannaft.com

سال ۱۲۸۷، آغازگر فصلی نو در حیات سیاسی و اقتصادی کشور ایران به حساب می‌آید، در این سال دکل حفاری مستقر در چاه شماره یک مسجد سلیمان، در منطقه نفتون به نفت رسید. این کشف بزرگ که **اولین اکتشاف نفت در خاورمیانه** به شمار می‌آید، به عنوان سر آغازی برای تاریخ صنعت نفت در یک قرن گذشته است.

ویلیام ناکسی دارسی، نخستین فردی بود که با روش‌های جدید روز و دستگاه‌های حفاری مکانیکی در ایران به اکتشاف نفت و حفر چاه پرداخت. او ابتدا گروهی فنی را به سرپرستی زمین شناسی به نام برلز به ایران اعزام کرد. این گروه، پس از بررسی‌های زمین شناسی، گزارش رضایت بخشی ارائه دادند و احتمال وجود نفت را در حوالی قصرشیرین و شوشتر زیاد و در دیگر نقاط امیدوارکننده دانستند. پس از دریافت این گزارش، دارسی نماینده‌ای به نام ماریوت را در سال ۱۲۷۹ به ایران فرستاد.

19

حفاری اولین چاه در محلی به نام چاه سرخ، در شمال غرب قصر شیرین آغاز شد. کار حفاری به علت نبود راه و نا امنی به کندی پیش می‌رفت تا آن که در تابستان ۱۲۰۸ در عمق ۵۰۷ متری به گاز و مقدار اندکی نفت رسید. چاه دوم هم در همین ناحیه در عمقی مشابه به نفت رسید. بهره‌دهی این چاه در حدود ۱۷۵ بشکه در روز بود.

در نیمه اول سال ۱۲۸۶ این شرکت دستور توقف عملیات را می‌دهند، ولی مسئول عملیات مهندسی به نام دینولدز، که با توجه به اطلاعاتی که در محل به دست آورده بود، چند روزی از اجرای دستور توقف خودداری کرد و به حفاری ادامه داد. سرانجام در همان سال در عمق ۳۶۰ متر به نفت رسیدند، دومین چاه نیز در این منطقه در عمق ۳۰۷ متر به چاه رسید و با به نفت رسیدن این دو چاه، وجود نفت به مقدار زیاد در ایران به اثبات رسید و بدین ترتیب ایران به عنوان اولین دارنده ذخایر نفت خاورمیانه مورد توجه قرار گرفت.

پس از کشف نفت در ایران در سال ۱۲۸۷ شرکت نفت ایران و انگلیس تشکیل شد. از سال ۱۲۸۶ تا سال ۱۳۰۶ تمام نفت تولیدی ایران از میدان نفتی مسجد سلیمان استخراج می‌شد.

20

تاریخچه صنعت نفت ایران

www.irannaft.com

با این وجود به دلیل مطالعات انجام شده و اثبات این مدعا که بیشتر مناطق جغرافیایی ایران دارای نفت می باشد، اکتشافات ادامه یافت. در ادامه این اکتشافات در سال ۱۹۲۸ میدان نفتی هفتکل و به تدریج در سال ۱۹۳۰ میدان نفتی گچساران، در سال ۱۹۳۶ میدان نفتی آغاچاری و در سال ۱۹۳۸ میدان های نفتی لالی و نفت سفید کشف شد. در سال ۱۹۲۷ شرکت نفت انگلیس و عراق یک میدان نفتی با نام «میدان نفتخانه» را در عراق کشف کرد. نیمی از این میدان در خاک ایران قرار دارد که در حال حاضر نفت شهر نامیده می شود. با کشف این هفت میدان نفتی، حوزه مورد قرارداد شرکت نفت سابق ایران و انگلیس به صورت یکی از مناطق مهم نفتی جهان درآمد.

21

اکتشاف نفت در خلیج فارس نیز در اواخر دهه ۱۹۵۰ آغاز شد و در جریان آن اولین میدان نفتی به نام بهرگانسر در سال ۱۹۶۰ و پس از آن میدان های دورود، سروش، سلمان، اسفندیار، فروزان، نوروز، رشادت، پارس شمالی، هندیجان و رسالت کشف شدند. امور اکتشاف و استخراج شرکت ملی نفت ایران در سال ۱۳۴۷ میدان عظیم گازی خانگیران و در سال ۱۳۶۰ میدان گازی گنبدلی را به ترتیب در غرب و جنوب شهر سرخس کشف کرد.

در دهه ۶۰ به دلیلی همزمانی با جنگ ایران و عراق، اکتشاف نفت با رکود نسبی همراه بود. در سال های اخیر نیز، آهنگ فعالیت های اکتشافی به تدریج سرعت گرفت و امکانات بیشتری به این بخش تخصیص داده شد. از جمله مهم ترین اکتشافات در سال های اخیر، کشف میدان گازی پارس جنوبی است که بزرگترین میدان گازی کشف شده در جهان است.

صنعت نفت ایران اکنون و در حالی که بیش از یک قرن از تولدش می گذرد، بر آن است تا نخستین موزه نفت را در شهر مسجد سلیمان به عنوان اولین منبع و مبداء صنعت عظیم نفت ایران پایه گذاری کند.

22

صنعت نفت در زمان جنگ ایران و عراق

www.irannaft.com

جزیره خارک بیش از 2 هزار بار بمباران شد. نفت ایران از این جزیره صادر می‌شود و آنها می‌خواستند از فروش نفت ایران جلوگیری کنند. در این حمله سه عدد از مخازن ذخیره‌سازی نفت و خطوط لوله متصل به اسکله شرقی آسیب دیدند. بعضی‌ها با چه جنگنده‌هایی به خارک حمله می‌کردند؟ تقریباً همه دنیا به بعضی‌ها کمک می‌کردند و هواپیماهای سوپر اتاندارد، میراژ فرانسوی، هواپیماهای توپولوف، میگ ۲۵، انواع میگ شوروی و ناوهای جنگی نیز به عراقی‌ها در این جنگ کمک می‌کردند. در زمان جنگ صادرات نفت از خارک به سیری و تنگه هرمز انتقال داده شد. تا یک مقطع زمانی، نفت به طور مستقیم در جزیره خارک تحویل مشتری داده میشد اما جزیره خارک به قدری ناامن شده بود که مشتری‌ها دیگر برای دریافت نفت به این جزیره نمی‌آمدند.

در بحران جنگ خط لوله اضطراری، واردات فرآورده نفتی را نجات میداد. واردات سوخت از اسکله ماهشهر و بهرگان انجام می‌شد که آنها نیز مورد حمله و انهدام قرار گرفته بودند. نزدیک بود با حمله به گناوه منطقه گوره که شیرخانه اصلی نفت آنجا قرار داشت مورد هدف قرار گرفت و فروش نفت متوقف شود. هرچند ان اتفاق منجر به قطع ارسال نفت به جزیره خارک شد. بعضی‌ها برای تمرین حمله ماکت جزیره خارک را ساخته بودند! ظرف ۱۰ روز سامانه موشکی هاگ در جزیره خارگو راه‌اندازی شد. با بمباران بوشهر، تیم ضربتی خارک رادار بوشهر را نیز تعمیر کرد. ظرف ۶ ماه بعد از پایان جنگ پالایشگاه آبادان بازسازی شد. از مهم‌ترین پیامدهای اقتصادی جنگ برای ایران، کاهش شدید تولید نفت بود. در آغاز جنگ، عراق به تأسیسات نفتی جنوب ایران حمله کرد که باعث آسیب‌های گسترده‌ای به این تأسیسات شد. بر اساس گزارش‌ها، تولید نفت ایران در سال‌های نخست جنگ به کمتر از ۱ میلیون بشکه در روز کاهش یافت، در حالی که قبل از جنگ این مقدار حدود ۶ میلیون بشکه بود.

تاریخچه صنعت نفت ایران

www.irannaft.com

تأثیرات جنگ ایران و عراق بر اقتصاد جهانی

جنگ ایران و عراق تنها به دو کشور محدود نماند و تأثیرات جهانی نیز به دنبال داشت. در طی سال‌های نخست جنگ، به دلیل کاهش تولید نفت از سوی دو کشور، قیمت جهانی نفت افزایش یافت و این امر باعث ایجاد بی‌ثباتی در بازارهای جهانی نفت شد. کشورهای مصرف‌کننده نفت به ویژه در اروپا و آمریکا با افزایش قیمت انرژی و فشارهای اقتصادی ناشی از آن مواجه شدند.

از سوی دیگر، کاهش تولید نفت باعث شد تا کشورهای دیگر عضو اوپک مانند عربستان سعودی و کویت، تولید خود را افزایش دهند تا از نوسانات شدید بازار جلوگیری کنند. این افزایش تولید به کشورهایی که همچنان به نفت خاورمیانه وابسته بودند کمک کرد تا با بحران قیمت نفت مقابله کنند، اما نتوانست به طور کامل از بی‌ثباتی‌های اقتصادی جلوگیری کند.

25

پیامدهای اقتصادی بلندمدت جنگ ایران و عراق

جنگ ایران و عراق تأثیرات بلندمدتی بر اقتصاد هر دو کشور و حتی منطقه خاورمیانه گذاشت. در پایان جنگ، هر دو کشور با زیرساخت‌های تخریب شده، اقتصادهای ضعیف شده و بدهی‌های خارجی سنگین مواجه بودند. در ایران، بازسازی زیرساخت‌های نفتی و اقتصادی پس از جنگ، سال‌ها به طول انجامید و تا دهه‌ها پس از جنگ، اقتصاد کشور تحت تأثیر قرار داشت.

عراق نیز پس از پایان جنگ، با بدهی‌های خارجی سنگین و زیرساخت‌های نفتی تخریب شده روبرو شد. این کشور برای تامین هزینه‌های جنگ به وام‌های کلان خارجی وابسته بود و پس از جنگ نتوانست به راحتی این بدهی‌ها را پرداخت کند، که در نهایت منجر به بحران اقتصادی و سیاسی داخلی شد.

26

تاریخچه صنعت نفت ایران www.irannaft.com

برنامه های صنعت نفت در سال ۱۴۰۳

بازگردانی تولید چاه‌های سکوی 13A پارس جنوبی به میزان 10 میلیون مترمکعب

در روز

ادامه توسعه فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی به میزان ۱۰ میلیون مترمکعب در روز
توسعه میادین شرکت نفت مناطق مرکزی (توس، دی و خارتنگ) به

میزان ۱۰ میلیون مترمکعب در روز

اسیدکاری و تکمیل چاه‌های واسطه‌ای میدان پارس جنوبی به میزان

۳ میلیون مترمکعب در روز

۱/۵ میلیارد دلار صرفه‌جویی ارزی در پی همکاری وزارت نفت با دانش

بنیان‌ها

فناوری های جدید در صنعت نفت

۱. فناوری حفاری افقی و چندوجهی: این روش‌ها امکان استخراج نفت از منابع غیرقابل دسترس را فراهم می‌کنند و کارایی بیشتری نسبت به حفاری‌های عمودی دارند.

۲. فناوری نانو: استفاده از نانومواد در فرآیندهای تصفیه و استخراج نفت می‌تواند به بهبود کیفیت و کاهش آلودگی کمک کند.

۳. سیستم‌های خودکار و رباتیک: استفاده از ربات‌ها و سیستم‌های خودکار برای نظارت بر عملیات حفاری و استخراج، ایمنی را افزایش داده و هزینه‌ها را کاهش می‌دهد.

۴. مدل‌سازی و شبیه‌سازی دیجیتال: استفاده از نرم‌افزارهای پیشرفته برای شبیه‌سازی فرآیندها و پیش‌بینی عملکرد مخازن نفتی.

۵. فناوری‌های انرژی تجدیدپذیر: ترکیب انرژی‌های تجدیدپذیر با عملیات نفتی به کاهش کربن و بهبود پایداری کمک می‌کند.

۶. فناوری‌های بازیافت پیشرفته: روش‌های جدید برای بازیابی نفت از مخازن، مانند تزریق گاز یا بخار به مخازن.

۷. تحلیل داده‌های بزرگ (Big Data): استفاده از تحلیل داده‌های بزرگ برای بهینه‌سازی عملیات، پیش‌بینی نیازها و مدیریت ریسک.

۸. فناوری‌های پایش محیط زیست: استفاده از حسگرها و فناوری‌های نوین برای پایش آلودگی و تأثیرات زیست‌محیطی.

30

29

تاریخچه صنعت نفت ایران

www.irannaft.com

سوخت های جایگزین سوخت های فسیلی:

۱. بیوسوختها: این سوختها از منابع زیستی مانند گیاهان، جلبک ها و زباله های کشاورزی تولید می شوند. انواع بیوسوخت شامل بیو دیزل، اتانول و متانول است.
۲. هیدروژن: هیدروژن می تواند به عنوان یک سوخت پاک مورد استفاده قرار گیرد. این گاز می تواند از طریق الکترولیز آب یا از طریق فرآیندهای شیمیایی دیگر تولید شود.
۳. سوخت های مصنوعی (Synfuels): این سوختها از فرآیندهای شیمیایی برای تبدیل زغال سنگ، گاز طبیعی یا بیوماس به سوخت مایع یا گازی تولید می شوند.
۴. الکتروسیته: استفاده از انرژی های تجدیدپذیر مانند انرژی بادی، خورشیدی، انرژی زیست توده و آب برای تولید الکتروسیته و تأمین انرژی وسایل نقلیه الکتریکی.

۵. گاز طبیعی فشرده (CNG): گاز طبیعی به عنوان یک سوخت جایگزین برای بنزین و دیزل مورد استفاده قرار می گیرد و نسبت به سوخت های فسیلی کمتر آلودگی تولید می کند.

۶. بیوگاز: این گاز از تجزیه مواد آلی در شرایط بی هوازی تولید می شود و می تواند به عنوان سوخت برای تولید الکتروسیته یا گرما استفاده شود.

۷. سوخت های حاصل از جلبک: جلبکها می توانند منبع غنی از روغن باشند که می توانند به بیودیزل تبدیل شوند.

۸. سوخت های سلولی: این نوع سوختها از مواد سلولی گیاهی و جانوری استخراج می شوند و می توانند به عنوان منبع انرژی مورد استفاده قرار گیرند.

۹. انرژی جزر و مد و امواج دریا

برق آبی، نوعی انرژی است که از جریان آب به دست می آید و از دیرباز به عنوان یکی از منابع اصلی تولید برق شناخته می شود.

۱۰. انرژی زمین گرمایی:

یک سیستم تولید برق مستقل و مطمئن است که از انرژی حرارتی موجود در ماگما استفاده می کند.

تاریخچه صنعت نفت ایران

www.irannaft.com

سازمان کشورهای صادرکننده نفت، معروف به اوپک (OPEC) یا به فرانسوی اُپِپ (OPEP)، یک کارتل جهانی نفت است. این سازمان شامل کشورهای الجزایر، ایران، عراق، کویت، لیبی، جزایر سلیمان، قطر، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، اکوادور، آنگولا، ونزوئلا و کنگو می‌باشد. اوپک ابتدا در سال ۱۳۳۹ در ژنو سوئیس تأسیس شد و در سال ۱۳۴۴ به وین، پایتخت اتریش منتقل گردید.

اعضای اوپک

۱. ایران (سپتامبر ۱۹۶۰)
۲. عراق (سپتامبر ۱۹۶۰)
۳. عربستان سعودی (سپتامبر ۱۹۶۰)
۴. کویت (سپتامبر ۱۹۶۰)
۵. ونزوئلا (سپتامبر ۱۹۶۰)
۶. لیبی (دسامبر ۱۹۶۲)
۷. امارات متحده عربی (نوامبر ۱۹۶۰)
۸. الجزایر (ژوئیه ۱۹۶۹)
۹. نیجریه (ژوئیه ۱۹۷۱)
۱۰. گابن (۱۹۷۵)
۱۱. گینه (۲۰۱۷)
۱۲. جمهوری کنگو (۲۰۱۸)

هدف سازمان اوپک

هدف اساسی این سازمان، مطابق با متن رسمی آن، به صورت زیر تعریف شده است: «توسعه هماهنگی و انسجام در سیاست‌های نفتی کشورهای عضو، یافتن بهترین راه‌ها برای تأمین منافع مشترک یا فردی آن‌ها، ایجاد روش‌هایی برای حفظ ثبات قیمت نفت در بازار جهانی به منظور جلوگیری از نوسانات زیان‌آور؛ توجه ویژه به کشورهای تولیدکننده نفت و تلاش برای تأمین درآمد پایدار برای این کشورها؛ تضمین تأمین نفت به روشی کارآمد، اقتصادی و مستمر برای کشورهای مصرف‌کننده؛ و ارائه بازده مناسب و عادلانه برای سرمایه‌گذاران در صنعت نفت.

36

تاریخچه صنعت نفت ایران www.irannaft.com

اعضاء اوپک پلاس

- مالزی
- قزاقستان
- برونی
- روسیه
- بحرین
- مکزیک
- سوئدان
- سوئدان جنوبی
- عمان
- جمهوری آذربایجان

35